

Joanna Nawacka

Typologia somatyzmów w językowym kodzie seksualnym rosyjskiego żargonu młodzieżowego

Acta Polono-Ruthenica 7, 195-203

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Joanna Nawacka
Instytut Słowiańszczyzny Wschodniej
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

Typologia somatyzmów w językowym kodzie seksualnym rosyjskiego żargonu młodzieżowego

Obecna epoka rozwoju językoznawstwa jest bezspornie epoką semantyki. Jej centralne miejsce w kręgu dyscyplin lingwistycznych wynika bezpośrednio z tego, że język ludzki jest przede wszystkim sposobem komunikowania się, czyli kodowania i dekodowania określonej informacji. Język umożliwia człowiekowi nie tylko wymianę myśli, ale i sygnalizowanie uczuć, jest jednym z wielu systemów znaków – kodem, powołanym do życia przez społeczność ludzką. Językowy kod seksualny tworzy słownictwo związane z seksualnością człowieka: z jego anatomią i jego zachowaniami seksualnymi. Jest to grupa leksykalna o charakterze tabuistycznym.

Żargon młodzieżowy cechuje dążność do przełamywania istniejących norm społecznych i tworzenia nowych, tym samym do przełamywania także tabu językowego dotyczącego seksualności. Ten swoisty subjęzyk (socjolekt) przedstawia obszerny zbiór somatyzmów – nazw części ciała, związanych z seksualnością człowieka.

Niniejszy artykuł ma na celu jedynie zasygnalizowanie zjawiska badawczego, jakim jest nieustannie wzbogacany językowy kod seksualny w obrębie rosyjskiego żargonu młodzieżowego. Prezentowane słownictwo, określające nazwy części ciała, zostało zebrane na podstawie trzech publikacji leksykograficznych: В. С. Елистратова *Словарь Московского арга*, В. М. Мокиенки і Т. Г. Никитины *Большой словарь русского жаргона* і Т. Г. Никитины *Так говорит молодёжь. Словарь молодёжного сленга*. Wymienione słowniki są dostatecznym i bogatym źródłem żargonizmów młodzieżowych ostatnich lat.

Analizowany materiał badawczy, wybrany według definicji słownikowych, zawiera 841 haseł nazywających części ciała, które podkreślają różnice płciowe (seksualne) między kobietą i mężczyzną. Określenia poszczególnych desygnatów seksualnych porządkują się w grupy leksy-

kalno-semantyczne, należące do jednego pola semantycznego. Najliczniejszą stanowi grupa haseł nazywających męski organ płciowy – 501. Są to przede wszystkim hasła skupione wokół podstawowego określenia ‘męski organ płciowy’: „**мужской половой орган**” – абдула, абрамка, абрек, аванс, авиабилет, автопилот, авторучка, агитпункт, аграрный вопрос, акведук, акробат, аленький цветочек, алкоголик, алхимик, альфонс, аморал, анаконда, антенна, анютина глазка, аран, аргумент, артикль, артишок, аэровафля, бабаха, багровый, базука, баклажан, балда, балдахин, балдашкин, балласт, банан, бармалей, барон, барсик, бедокур, белый клык, бен, биг бен, боеголовка, боец невидимого фронта, божий леденец, болт, болт-мастер, большой, босяк, боцман, брандспойт, брат меньшей, бронза, булда, бульда, бунх, бур, буратино, бэн, Василий, Василий Алибабаевич, Василий Гордеич, ваучер, вафля, вексель, вентиль, вертикаль, винт, висячий, висячка, водопровод, воробушек, выхухоль, гамбургер, гамсахурдия, генератор, головастик, головка, голос, гондурас, гордеич, градусник, греховодник, гуманоид, двадцать первый палец, движок, Демис Русос, джигит, доказательство, долбалка, доцент, драч, дровосек, друг, дружок, дрын, дудка, дуло, дурак, дурашка, дырокол, дюбель, Дядя Фёдор, елда, елдак, елдан, елданка, елдач, елдометр, елдомотина, ёри, женилка, живой классик, живчик, жмых, жрец любви, забабха, забабха, залупа, залупень, залупышка, затвор, зверёк, зуб, зяблик, игла, игрушка, Илич, имелка, инструмент, интерфакс, каменный гость, канцур, кар, карандаш, кардан, Карл Маркс, Карлсон, кларнет, Клим Садилыч, клин, клитор, клык, кнопка, кожа, кожаная игла, кожаный, кожаный движок, козёл на привязи, кол, колбаса, коловорот, колокольчик, конец, консенсус, конфета «вьюжная ночь», копьё, кормушка, коряга, косточка, котовский, кочерыжка, кран, крантик, краснознамённый, красно-коричневый, красный богатырь, красный карандаш, красный партизан, крюк, крюк любви, крючок, кукен-квакер, кукиш волосатый, кукуруза, кукурузина, курок, кутак, кучумба, ласкун, леденец, лизень, лом, Луис Альберто Альбертович, Луис Альбертович, лысый, макаронина, мальй, мальчик, мальчишка, масон, машина, машинка, монтировка, морковь, мотня, мотовило, мотороллер, мошна, мошня, муды, мулька, мундштук, мышца, набалдашник, напильник, насест, нахал, начальник, наша марка, незнайка, непьющий, нехороший, нехорошо, нож, ножик, нож кожаный, ночная фиалка, нырляк, оборотень,

обыкновенное чудо, оглобля, огурец, окурок, окурок судьбы, окурок счастья, окурок удачи, окурок фортуны, оно, организер, органон, Отец Онуфрий, отросток, Отсос Петрович, очко, падиший ангел, палец, палка, паяльник, пенёк, пенчик, пень, первопечатник Фёдоров, перец, перпендикуляр, персик, перчик, пёрышко, тик коммунизма, тика, тилюля, пистолет, пистон, питательный тубик, тихалка, тихало, тихальник, плакса, плешь, плуг, погремушка, подкулачник, подлежащее, подосиновик, подымалка, по колено, полкан, поп, поршень, потс, поц, початок, поющий в терновнике, прибор, прик, прицел, прыгалка, прыц, птенчик, птичка, пугач, пупырышек, пушистый хвостик, рахметов, резус, рейтинг, репортёр, рог, рот фронт (рот-фронт), рубанок, руководящий орган, руль, ручник, ручной тормоз, рыбка, рыцар печального образа, сайз, самоделкин, сватейка, свая, свейка, свисток, секир-башка, сексолог, симонс, сифолов, смык, смычок, совалка, соловей, солун, сопливый, сосиска, соска, сосулька, сперматозавр, стидник, спонсор, среднедамский, старик гордеич, старик хоттабыч, стебло, стержень, стоячка, страшилка, стручок, субъект федерации, таран, тарзан, тарч, твердыня, терминатор, торпеда, торч, торчила, торчило, торчун, трахалка, трахометр, турнепс, турок, тыкалка, тычина, тычинка, ударник, удочка, ужастник, узел связи, утёнок, факало, факел, факт, фаллический предмет, фантомас, фанфан-тюльпан, фейхуа, ферзь, ферц, фигурист, фирма, флюгер, фокусник, Фома Гардеев, фофан, франкентейн, француз, фрукт, фу, фуфель, фуцан, фюрер, хам, хамло, хара, хариус, хасбулатор, хвостик, хер, хлопушка, хобби, хобот, хозяин тайги, хомяк, хомячок, хорёк, хорь, хотелка, хохан, хрен, Христофор Колумб, хрюша, царь тижамы, царь-пушка, целколом, циклоп, циник, цукерман, цына, цыплёнок, часовой, чекист, человек из подполья, червяк, червячок, чиж, чижик, чичирка, член, член политбюро (правительства), членопотам, чувачок, чудильник, чурка, чучело, шалунишка, шаман, шампур, шатун, шашака, шашлык, шершавка, шершавый, шип, шишак, шишара, шишарик, шишка, шишкарь, шкура, шланг, шлямбур, шляпа, шляпка, шницель, шняга, шомпол, шпала, шпалка, шпендель, штион, шприц, Штирлиц, штопор, штуцер, штучка, штык, шуруп, шутило, шутильник, шуцер, щекотун, щуп, эгоист, эйфелева башня, эклер, эклерчик, Элтон Джон, эстет, это, юный натуралист, ямицик, Ясир Арафат, яшка, ящерица.

Do omawianej grupy leksykalno-semantycznej, określającej męski organ płciowy, wchodzi także hasła, które precyzują podstawową informację o organie płciowym poprzez informacje dodatkowe. Przy podstawowym znaczeniu określającym, że jest to męski organ płciowy, pojawia się informacja o wielkości tego organu:

– ‘duży męski organ płciowy’ **„мужской половой орган большого размера”** – *агротехника, бабья радость, балдометр, грандэ; десять раз вокруг ноги, через жопу в сапоги и на шею бантом; достопримечательность, дыня, затейник, колбаса, крупнокалиберный пулемёт, кукурузина, поколение, пролетарский (рабоче-крестьянский) болт, слон, убивец, чудильник;*

– ‘mały męski organ płciowy’ **„мужской половой орган небольшого размера”** – *карандаш, курносик, магамайчик, мизеревич, мужичок с ноготок, обрезок, окурочек, пачкун, перчик, пипетка, прыщ, стручок, хоботок, хохотунчик, худосочие, щекотунчик;*

– o długości: **„о длине мужского полового члена в сантиметрах”** – *две последние цифры телефона;*

– o postaci w danym momencie: ‘męski organ płciowy w stanie erekcji’ **„мужской половой орган в состоянии эрекции”** – *дымящийся, кекс.*

Uściśleniem znaczenia hasła jest także określenie tylko części męskiego organu płciowego – główki: **„головка мужского полового органа”** – *плешка, плешь;* czy też podanie, do kogo należy męski organ płciowy – do starszego wiekiem homoseksualisty: **„мужской половой орган пожилого гея”** – *ваганького;* lub do impotenty: **„мужской половой орган импотента”** – *водопровод.*

Następą, pod względem liczby haseł, grupą znaczeniową będą określenia nazywające kolejną część ciała człowieka: tyłek, pośladki – 145 haseł. Są to hasła, mogące odnosić się zarówno do płci męskiej, jak i żeńskiej, opatrzone słownikowym znaczeniem **„зад, задница, ягодицы”** – *амбразура, аналы, ангар, анналы, антифейс, багажник, база, бампер, банкомат, биржа, бисайд, бойница, бордюр, буль, буська, буфер, бэк, бэксайд, варзуха, верзо, верзоха, верзуха, галерка, галёрка, гаубица, грызло, гудер, гудермес, гудок, дефекатор, дристалище, жопа, жопарь, жопень, жопауа, жэ, задний мост, задник, задок, как, кака, какашка, какишон, каравай, кардан, качалка, корма, крикуша, крикушка, курсанка, ленинские места, люси, Люсьена, Люсьена Павловна, Люся, место, недвижимость,*

пердак, пердалище, перданка, пердач, пердачка, пердачок, пердило, пердильник, платформа, поддувало, поддувальник, поддувальничек, подсрачник, помидор, помидоры, поп, попа, попарь, попенгаген, попенция, попень, попец, попешник, потик, попка, попочка, попугай, попугайчик, популюля, популя, пукалка, пукало, пукля, самое интересное место, самосвал, сахарница, седло, серево, серилка, серник, сиделка, соловей, сопло, срака, срало, сральник, сральня, станок, стульчак, сумочка, таз, телевизор, темница, тендер, томаты, тонка, труба, трюм, тухас, тухес, тыл, тылы, фенечка, фенька, феня, фляжка, фокус, фундамент, фуфел, фуфель, фуфло, хезалка, хезало, хезальник, хезка, хезник, хлеборезка, шахта, шептала, шептало, шептальник, шлёпа, иллюз, шоколадница, шумовка, ихера, элеватор, эмаль.

Trzeci blok znaczeniowy (75 haseł) skupia określenia żeńskich organów płciowych. Hasła zostały wyjaśnione przede wszystkim poprzez podanie ogólnego znaczenia ‘żeńskie organy płciowe’ **„женские половые органы”** – *балалайка, бюджет, волосатая хромосома, волосянка, ворота, гитара, девчонка, дупел, дупло, духовка, дырка, жучка, империя, касса, кастрюля, качалка, колода, котилка, коробка, коробочка, королёк, костянка, котлета, кошёлка, лохматка, лохматый (лохмушкин) сейф, манилка, манушка, манька, междуножное пирожное, мохнатая, мохнатка, мочалка, нора, норка, передок, пирог, пирожок, поилка, потроха, придатки, прорубь, розочка, соловей, телевизор, типография, тонка, умай, фазенда, фактура, фика, хава, хава-нагила (хаванагила), хипа, хлебало, цветок жизни, чесалка, шахна, шахта, шерстяной вареник, эдельвейс.*

Oprócz ogólnego znaczenia ‘żeński organ płciowy’ wymienione słowniki podają także określenie ‘pochwa’: **„влагалище”** – *гитара, дупло, кастрюля, королёк, мутер, норка, поилка*; i ‘wzgórek łonowy’: **„лобок”** – *манда, мандель, пирожок*. Do opisywanej grupy znaczeniowej należy także hasło *макли* – **„волосы на лобке у женщины”**, czyli włosy na wzgórku łonowym, które są częścią żeńskiego organu płciowego. Podobnie jak w określeniach męskiego organu płciowego, tak i w określeniach nazywających żeński organ płciowy pojawia się dodatkowa informacja o wielkości tego organu: ‘duży żeński organ płciowy’ **„женский половой орган большого размера”** – *иллюминатор, коридорчик*; czy o postaci w danej chwili: ‘obnażony żeński organ płciowy’ **„половые органы обнажены”** – *все виды на улице*.

Kolejna grupa leksykalno-semantyczna (42 hasła) stanowi kontynuację jednocześnie bloku pierwszego, odnoszącego się do męskiego organu płciowego, i bloku trzeciego, skupiającego hasła nazywające żeński organ płciowy. Została ona jednak wyodrębniona z obu wymienionych bloków, gdyż jej przynależność czy do pierwszego, czy do trzeciego bloku nie wynika z podanych znaczeń słownikowych hasel, tworzących tę grupę. Jedynie kontekst użycia konkretnego określenia może wskazać, czy jest to określenie męskiego organu płciowego, czy żeńskiego. Hasła, należące do tej grupy, zostały opatrzone jedynie ogólnym znaczeniem ‘organy płciowe’ **„половые органы”** – *ленинские места, место, нижний этаж, очешник, очешники, очко, передница, тина, титиска, титиська, типка, типочка, тиса, тисалка, тиска, тиська, тисюка, тисюлёк, тися, тисьяка, принадлежности, причандалы, причендалы, причиндалы, пына, пыпка, пыпыса, пыпыска, пыса, пыска, пыся, самое интересное место, секиль, сика, сикалка, сикало, сикальник, ссака, ссач, ссачка, трахалка, трахушница*.

Następny blok leksykalno-semantyczny (37 hasel) zawiera hasła o podstawowym znaczeniu ‘żeńska/kobieca piers’ **„женская грудь”** – *ананас, балласт, банка, басы, брэст, буфер, буфера, витрина, грудь, грудак, грудянка, доки, киль, корма, лёгкие, литавры, логарифмы, ниттель, сайзы, сиська, сися, тиски, титька, титя, ухо, уши, фара, шарики, штука, эйсайд*. Oprócz wyżej wymienionych znajdują się w tej grupie także hasła zawierające w swym znaczeniu dodatkowe informacje. Jest to określenie wielkości piersi: ‘duża piers kobieca’ **„женская грудь больших размеров”** – *вымя, сайз*; i ‘mała piers kobieca’ **„женская грудь небольших размеров”** – *два соска, пришики, французская грудь*; a także postaci: ‘obnażona piers kobieca’ **„обнаженная женская грудь”** – *толлесс*; i rodzaju: ‘silikonowa piers kobieca’ **„силиконовая женская грудь”** – *силиконч*.

Grupa leksykalna skupiona wokół określenia słownikowego ‘moszna’ jest znaczeniowo związana z grupą nazywającą męski organ płciowy. Jednak ze względu na precyzyjne określenie słownikowe stanowi samodzielną grupę, która zawiera 34 hasła o znaczeniu **„мошонка”** – *абрикосы, арахисы, багажник, бейцалки, бейцалы, бейцы, бермуды, билиард, болтун, болтунчик, бубенцы, бубенчики, висюлки, гыгышары, коки, кокосы, колокола, колокола, колокольчики, манда, мандель, мошна, мошня, орехи, подвески с волосами, помидор, помидоры, шарик, шарики, шары, яблочко, ячница, яйки, яйца*.

Ostatnia grupa leksykalno-semantyczna zawiera tylko 7 haseł o znaczeniach: 'żeńskie/kobiece biodra' „женские бёдра” – *бедраж, бордюр, корма, окорок, окорока, станок*; 'puszyste biodra kobiece' „толстые женские бёдра” – *галифе*.

Wymienione hasła nazywają te części ciała, które różnicują kobietę i mężczyznę pod względem płci i niewątpliwie powodują u człowieka skojarzenia erotyczne, seksualne.

Powstawanie nowych jednostek leksykalnych jest uzależnione od znanych mówiącym danym językiem sposobów wzbogacania słownictwa. Rosyjski żargon młodzieżowy wzbogaca się, tak jak i język ogólnorosyjski, poprzez zapożyczanie z innych języków i poprzez wykorzystywanie już istniejących w języku środków leksykalnych i słowotwórczych.

Wybraną leksykę seksualną (somatyzmy) można podzielić na trzy podstawowe grupy słownictwa:

1. określenia podstawowe, czyli kakofemizmy nie mające żadnych form homonimicznych: *базука, бэк, жэ, забабях, кака, какашка, какишон, прык, сраю, сральник, трахалка*;

2. neosemantyzmy powstałe w wyniku przesunięcia znaczenia realnego w stosunku do desygnatu: *амбразура, аран, балалайка, банан, бордюр, гитара, колокольчик, место, прыщ, спонсор, телевизор*;

3. neologizmy tworzone przez dodanie formantów ogólnorosyjskich do ogólnorosyjskich podstaw słowotwórczych i przez kontaminacje słowotwórcze.

Sufiksacja jest najbardziej produktywnym typem derywacji w tworzeniu neologizmów. Wśród seksualizmów odnoszących się do somatyzmów można wyróżnić wyrazy z następującymi przyrostkami: -аж (*бедраж*), -ак (*зрудак, ссак*), -ач (*ссач*), -ик (*барсик, шарик*), -лк(а) (*имелка, котилка*), -л(о) (*сраю*), -ник (*тихальник, ручник*), -чик (*бубенчики, живчик, колокольчик*), -овк(а) (*духовка, шумовка*), -ок (*свисток*), -ун (*болтун, торчун*).

Występują także formacje prefiksalne. Należą do nich m.in. wyrazy rozpoczynające się od przedrostka анти- *антифейс*, не- *нехороший, нехорошо*.

Licznie prezentowany jest prefiksalnie-sufiksalny sposób tworzenia nowych słów: *на-балдаш-ник, по-грем-ушк(а), под-дува-льник, под-кулач-ник, под-срач-ник, под-ыма-лк(а)*.

Równie interesującym, aczkolwiek najmniej licznie reprezentowanym jest trzeci sposób derywacji – bezafiksalny:

- *писа* (*писать*),
- *сика* (*сикать*).

Wśród somatyzmów seksualnych także przykłady kontaminacji słowotwórczych jako sposobu tworzenia słownictwa nie są dość liczne, np. *срака* (*срать* + *кака*).

Przedstawione somatyzmy seksualne to przede wszystkim szeregi synonimiczne różnotematowe (o różnych podstawach słowotwórczych). Wśród tych szeregów różnotematowych istnieją także szeregi synonimiczne o jednej podstawie słowotwórczej:

- *елда, елданка, елдомотина, елдак, елдан, елдач, елдометр*;
- *залупа, залупень, залупышка*;
- *пердак, пердач, пердачок, перданка, пердачка, пердалище, пердильник, пердило*;
- *писа, писалка, писка, писька, писюка, писюлёк, писа, писяка*;
- *попа, попень, попенция, попка, попочка, популюля, популя, поп, попарь, попенгаген, попец, попешник, попик, попугай, попугайчик*;
- *пына, пынка, пыпыса, пытыска, пыса, пыска, пыся*;
- *сика, сикалка, сикало, сикальник*;
- *ссака, ссач, ссачка*;
- *хезалка, хезало, хезальник, хезка, хезник*.

Dla seksualizmów dość typowy jest zabieg tworzenia formy deminutywnej: *дружок, мальчишка, тупка, сосулька, фенечка, хлопущка, червячок, шарики, иляпка, штучка, эклерчик*. Natomiast nietypową formą tworzenia słownictwa jest jego szczególna deformacja, polegająca na nadaniu wyrazowi rosyjskiemu obcego brzmienia – *жопуа*.

Przeważającą część seksualnych somatyzmów stanowią rzeczowniki. Oprócz rzeczowników można jeszcze spotkać substantive, które nieco łągodzą charakter ekspresywny i emocjonalny seksualizmów – *басатая, большой, висячий, кожаный, малый, шершавый*.

Możliwe jest także przeprowadzenie rozróżnienia seksualizmów według kryterium ich złożoności. Oprócz licznej grupy wyrazów jednotematowych (o jednej podstawie słowotwórczej) – *банан, болт, ваучер, груша, кожа, карандаш, конец, кукуруза, хобби* – istnieją wyrazy złożone (o przynajmniej dwóch podstawach słowotwórczych) – *балдометр, боеголовка, бэксайд, елдометр, елдомотина, коловорот, самосвал*, a także wyrazy złożone pisane z łącznikiem – *рот-фронт, секир-башка, хава-нагила*. Można także zaobserwować ciekawe połączenia wyrazowe

– божий леденец, задний мост, кожаный движок, кожаная игла, красный богатырь, нож кожаный, ленинские места, окурок судьбы, окурок счастья, окурок удачи, окурок фортуны, самое интересное место, фаллический предмет, французская грудь, wśród których znajdują się i nazwy własne – Василий Алибабаевич, Демис Русос, Луис Альберто, Христофор Колумб, Штирлиц.

Językowy kod seksualny, ze względu na swój tabuistyczny charakter, podlega represjonowaniu w języku oficjalnym, co w efekcie przekłada się na nadreprezentatywność leksyki seksualnej w żargonach, a w szczególności w żargonach młodzieżowych. Liczba somatyzmów seksualnych będących przedmiotem analizy w niniejszej pracy jest potwierdzeniem zjawiska przełamania seksualnego tabu językowego przez młodzież rosyjską.

Literatura

- Apresjan J. D. (2000) *Semantyka leksykalna. Synonimiczne środki języka*, Wrocław.
- Елистратов В. С. (1994) *Словарь московского аргю*, Москва.
- Мокиенко В. М., Никитина Т. Г. (2000) *Большой словарь русского жаргона*, Санкт-Петербург.
- Никитина Т. Г. (1998) *Так говорит молодёжь. Словарь молодёжного сленга*, Санкт-Петербург.
- Bartoszewicz A. (1987) *Zagadnienia ewolucji współczesnego języka rosyjskiego*, Warszawa.